

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Första kammaren.

Nr 37.

## Fredagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 21 och den 23 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 14, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om förbud mot plockning av lingon före viss dag; och

nr 15, i anledning av andra kammarens beslut rörande i denna kammare väckta motioner, dels motion nr 281 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förhindrande att odlad jord ligger obesådd och i uppenbar vanhävd, dels motion nr 282 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående verkställande av undersökning, i vilken omfattning den odlade jorden är besådd med brödsäd m. m., dels motion nr 283 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av utredning, huruvida och i vilken omfattning odlad jord ligger i vanhävd m. m., dels motion nr 328 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att öka sädesproduktionen i riket.

Herr statsrådet *Dahlberg* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 240, angående anslag till ökat arbetsbiträde hos lantmäteristyrelsen;

nr 247, angående anslag till lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt;

nr 258, angående omorganisation av och löneroglering för överintendentsämbetet samt angående länsarkitekter m. m.;

nr 259, angående ytterligare anslag till anordnande av förvaringseskjul för flygbåtar m. m.;

nr 268, angående förändrade grunder för pensionering av marinens stammanskap m. m.;

nr 272, angående anslag för tillsyn å vissa enskilda skogar;

*Första kammarens protokoll 1917. Nr 37.*

nr 273, angående anslag till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet m. m.;

nr 274, angående driftkostnader under år 1918 för statens skogsdomäner m. m.;

nr 275, angående tillfällig avlöningsförbättring för vissa lantmätare;

nr 276, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt lärlingen vid Alnarps lantbruksskola F. W. Hult;

nr 277, angående användande av överskott i djurgårdskassan till vissa byggnads- med flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.;

nr 278, angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott; samt

nr 281, angående pension åt förre kronojägaren A. J. Johansson.

*Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.*

Herr statsrådet *Dahlberg*, som förklarar sig vilja denna dag besvara herr *Ingeströms* interpellation angående vidtagande av åtgärder för ökad potatisodling m. m., erhöll nu ordet och yttrade:

Herr talman, mina herrar! I en till mig med kammarens tillstånd ställd interpellation har herr *Ingeström* till mig riktat följande frågor:

»Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att vinna garanti för att varje jordbrukare inom landet i vår kommer att använda minst lika stor areal till potatissättning som föregående år och ämnar herr statsrådet genom att genom statens försorg tillhandahålla utsädespotatis till billigare pris eller genom annan uppmuntran söka förmå jordbrukarna att utsträcka potatisodlingen till större arealer än föregående år? och

ämnar herr statsrådet söka få fastställt ett minimipris å potatis av den blivande skörden att gälla endast för den potatis, staten möjligen kan komma att lägga beslag på, och i så fall få detta minimipris fastställt så högt, att jordbrukarne verkligen finna det med sin ekonomiska fördel förenligt att utvidga sin potatisodling? och slutligen

ämnar herr statsrådet med hänsyn till den på vissa orter rådande svåra bristen på potatis och de onaturligt uppdrivna prisen omedelbart vidtaga åtgärder för ransonering till såväl utsäde som hushållsbruk samt fastställande av ett skäligt maximipris å potatis att gälla för den närmaste tiden?»

De sålunda framställda frågorna synas mig vara i stort sett redan besvarade genom de statliga regleringsåtgärder, som under den senaste tiden vidtagits, ävensom genom den på kammarens bord vilande propositionen om garanterande av minimipris å potatis m. m. Emellertid skall jag i korthet lämna en redogörelse i ämnet.

Vidkommande de åtgärder, som omedelbart ankomma på riksdagen, torde det vara tillräckligt att erinra därom, att riksdagen anvisat 1,000,000 kronor att utlämnas åt hushållningssällskapen för

förmedlande av räntefria lån till inköp av sättpotatis ävensom om den nyssnämnda, av riksdagen ännu icke slutligt behandlade propositionen, varigenom hemställes, att riksdagen måtte medgiva, *dels* att utfästelse meddelas att för statens räkning från vederbörande tillverkare inköpa de partier torkade potatisprodukter, potatisstärkelse och glykos, som till staten hembjudas före den 1 juni 1918, till pris, vilket avpassas så, att odlaren av potatis kan påräkna visst pris för sin vara, *dels* att utfästelse meddelas att vid inköp före den 1 juni 1918 av potatis för statens räkning priset icke må understiga visst belopp, *dels* att Kungl. Maj:t må för anläggande av potatistorkerier anvisa understöd utan återbetalningsskyldighet intill ett sammanlagt belopp av högst 750,000 kronor, *dels ock* att beträffande de vid sådant torkeri framställda produkter utfästelse om inköp, som nyss förmäls, må meddelas att gälla under två år.

För att å ena sidan säkerställa behovet av utsädespotatis och å andra sidan i möjligaste mån tillgodose konsumtionsbehovet hava i övrigt såsom bekant under senaste tiden följande åtgärder av Kungl. Maj:t vidtagits.

Då det för någon tid sedan blev klart, att en viss knapphet rådde i potatistillgången inom landet och att spekulation med ty åtföljande prisstegring ägde rum i fråga om denna vara, utfärdade Kungl. Maj:t den 16 dennes förordning om maximipris å potatis. Däremot ansågs ej räddligt att lägga beslag å potatisförråden. För att säkerställa tillförseln vidtogs i stället den anordning, att inom folkhushållningskommissionen inrättades en potatisavdelning, vilken utrustades med myndighet och medel att uppköpa och försälja potatis. Tillika utfärdades en särskild förordning, varigenom kommissionen bemyndigades att själv eller genom sina organ exproprieras sådana potatisförråd, som säljaren ej ville frivilligt avstå till det erbjudna priset. För att sättpotatis skulle kunna utförsäljas till billigt pris anvisade vidare Kungl. Maj:t ett belopp av 300,000 kronor, därav kommissionen skulle äga att till hushållningssällskap och lokala livsmedelsnämnder, som försålde utsädespotatis till lägre pris än inköpspriset, utanordna gottgörelse för prisskillnaden. Och slutligen lämnades de lokala livsmedelsnämnder, som önskade likaledes med förlust utförsälja av dem inköpt hushållspotatis, anvisning att av statsmedel söka gottgörelse för högst tre fjärdedelar av prisskillnaden. För sistnämnda ändamål avsåg Kungl. Maj:t att använda sig av tillgängliga medel från det av förra riksdagen beviljade anslaget till lindrande av de mindre be- medlades levnadsvillkor.

Att i detalj redogöra för innehållet i de utfärdade förordningarna och de övriga i sammanhang därmed vidtagna åtgärderna lærer icke vara erforderligt. Genom tidningspressen hava lämnats ganska fullständiga upplysningar härom.

Angående resultatet av anordningarna torde det ännu vara för tidigt att fälla något bestämt omdöme. Jag hoppas, att desamma skola visa sig tillfyllest för att nöjaktigt tillgodose de intressen, för vilka interpellanten gjort sig till tolk. Någon full säkerhet därför känner jag emellertid icke. Potatisfrågan är för visso ömtåligare och

*(Om vidtagand  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.)*

*(Forts.)*

*Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.  
(Forts.)*

svårare än någon annan av de livsmedelsfrågor, beträffande vilka hittills statligt ingripande ägt rum. Skulle det nu visa sig, att de vidtagna åtgärderna icke föra till målet — och klarhet därom torde vinnas snart nog — torde det icke böra tvekas att tillgripa ännu kraftigare medel. Jag syftar härvid på *beslag*, ehuru jag å andra sidan är synnerligen medveten om de därmed förenade stora riskerna och besvärigheterna. Måhända skulle beslaget, om det bleve oundgängligen nödvändigt, kunna tagas så småningom. så att början gjordes med ett eller annat av de särskilt potatisodlande länen.

Huru som helst, de sakkunniga män, som med denna fråga hava omedelbar befattning, anse icke, att nästa års potatisskörd är i fara. Däremot ställa de sig något skeptiska gentemot den tillfälliga potatisodling, som nu i stor utsträckning ifrågasättes. Givetvis kan också åtskilligt invändas mot att, såsom flerstädes synes komma att ske, stora för ändamålet ganska otjänliga fält tagas i anspråk till potatisodling, vilken dessutom kommer att handhavas av mången gång ganska litet kvalificerade odlare. Å andra sidan kan den sociala betydelsen av att arbetarbefolkningen beredes tillfälle till dylik odling för egen räkning ej nog uppskattas. Jag fruktar endast, att odlingen stundom kommer att bereda dem missräkningar.

Den planerade ökningen av potatisodlingen gör, att konkurrensen om sättpotatis för närvarande är synnerligen stor. Folkhushållningskommissionen har meddelat direktiv åt hushållningssällskapens utsädesnämnder och de lokala livsmedelsnämnderna angående uppköpen av sättpotatis. Beklagligt är emellertid, att många av dessa nämnder visa sig ganska ovilliga att följa sagda direktiv samt genom olämplig konkurrens försvåra åstadskommandet av reda och ordning i handeln och fördelningen. Särskilt synes det mig betänkligt, att vissa av hushållningssällskapens utsädesnämnder sålunda uppträda. Om icke rättelse härutinnan omedelbart sker, måste särskilda åtgärder vidtagas. Jag har velat här omnämna dessa missförhållanden i förhoppning att därigenom bidra till deras rättande.

Någon verklig överblick över ställningen lärer icke på ett par veckor ännu vinnas. Först sedan upphandlingen av sättpotatis avslutats, torde lugna förhållanden vara att påräkna. Det kommer då säkerligen att visa sig, att knapphet på matpotatis råder. Jag hoppas emellertid, att det skall bliva möjligt att i stor utsträckning placera de för avsalu tillgängliga förråden av matpotatis hos de lokala livsmedelsnämnderna, som hava att dräga försorg om att i första hand de mindre bemedlades behov bliva tillgodosedda.

Herr Ingeström: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få uttala min tacksamhet för det svar, han lämnat på den av mig framställda interpellationen.

Som kammaren finner, äro ju de önskemål, som jag framställde i min interpellation, i stort sett tillfredsställda. och det var mig inte obekant, att förslag till liknande åtgärder i detta syfte var under utarbetande, då jag dristade mig till att taga herr statsrådets och

kammarens uppmärksamhet i anspråk för förevarande, för folkhus-  
hållningen så synnerligen viktiga fråga. Men jag kunde i alla  
fall icke undertrycka den farhagan, att dessa åtgärder skulle kom-  
ma att bliva vidtagna för sent och icke heller göras tillräckligt ef-  
fektiva, så mycket mer som vederbörande kommissioner och myn-  
digheter syntes rikta sitt huvudsakliga intresse på åtgärders vid-  
tagande för utökande av brödsädesodling vid vårsådden. Också ytt-  
rade herr jordbruksministern vid ett sammanträde häromdagen i  
denna kammare, att man i stort sett endast gjort propaganda för  
kornodling. Denna farhåga skingras långt ifrån av den kungl.  
propositionen nr 133 angående räntefria lån för anskaffande av ut-  
sädespotatis. Visserligen meddelar där jordbruksministern, att han  
anmodat livsmedelskommissionen att föranstalta om en ytterligare  
utredning i denna fråga, men jag måste säga mig, att denna propo-  
sition om utlämnande av räntefria lån är alltför betydelselös under  
denna kritiska tid för att kunna skingra farhågorna. Och då lant-  
bruksstyrelsen i sin framställning utgår ifrån, att inköpspriset på  
utsädespotatis borde kunna beräknas till 9 kronor 50 öre per 100  
kilogram, kan man inte undgå att få den uppfattningen, att man åt-  
minstone på vissa håll inte är fullt inne i situationens krav.

Det dröjde inte heller mer än ett par veckor, förrän maximi-  
pris på 15 kronor per 100 kilogram blev bestämt.

Jag föreslog i interpellationen, att beslag skulle läggas på inom  
landet befintlig potatis. Det har man i alla fall inte ansett för  
rådligt, och man tror, att de svårigheter, som skulle vara förenade  
därmed, inte skulle kunnat övervinnas. Jag tror dock, att det i alla  
fall skulle kunnat gå för sig, om det t. ex. förordnades, att innehavare  
av potatis skulle vara skyldig att till varje kommuns livsmedels-  
nämnd hembjuda all honom tillhörig potatis, utom den, som han be-  
visligen behövde till utsäde, eller den, som han efter en särskilt be-  
stämd myckenhet behövde för familjens och husfolkets behov. På  
så sätt skulle med säkerhet alla överloppspartier komma att bliva  
tillgängliga. Därefter skulle ju fördelningen kommunerna emellan  
dels till utsäde och dels till konsumenterna kunna ske på så rättvist  
sätt som möjligt. Jag tror inte, såsom många velat hålla före, att  
sådana bestämmelser skulle väcka missnöje bland jordbrukarna, om  
de blott finge betalt för den vara, de lämnade, efter nu fastställt  
maximipris. Jordbrukarna inse nämligen tillfullo betydelsen av  
en utsträckt potatisodling. De förstå, att ju mera potatis, som inne-  
varande sommar kommer att odlas, desto mindre kännbart kommer  
det beslag, som vi instundande vinter hava att vänta på vårsäd, att  
drabba dem.

Nu vill jag gärna erkänna, att denna fråga är mycket, mycket svår  
att lösa på ett tillfredsställande sätt. Men vad som alldeles säkert har  
försvärat att få fram potatisen i marknaden, äro de olika priser, som  
för närvarande betalas för denna vara. Detta har ju blivit fallet  
genom den kungl. förordningen av den 16 april, då folkhushåll-  
ningskommissionen och hushållningssällskapen äga rätt att betala  
de partier, som de köpa, vida högre än efter gällande maximipris.

*Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.  
(Forts.)*

*Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.*

(Forts.)

Jag förstår, att detta skett för att i största möjliga mån trygga hushållningssällskapen i deras inköp av utsädespotatis, men de jordbrukare, som hava mindre partier att avyttra och således inte kunna tänkas komma i förbindelse vare sig med folkhushållningskommissionen eller med hushållningssällskapen, få för sin del i regel nöja sig med bra mycket lägre pris än andra. Följden blir givetvis den, att de hålla varan hemma och icke släppa ut den i marknaden, eller, om de det göra, lockas de — och det är ganska naturligt — att kringgå lagen och bryta mot maximiprisförordningen. Erfarenheten har bestyrkt detta på sista tiden.

Nu är det ju så, att skillnaden i värde på utsädespotatis och matpotatis är ytterst liten, ja, i många fall kan man nästan säga ingen. Och då kan det på det sättet komma att hända, att matpotatis av synnerligen god beskaffenhet kommer att betalas med lägre pris än utsädespotatis.

Jag kan inte heller undgå att vid detta tillfälle framhålla det betänkliga i, att folkhushållningskommissionen, och jag förmodar även hushållningssällskapen, för utsädesvaran betala ett pris, vida överstigande maximipriset. Jag förstår inte, varför inte kommissionen, när den, såsom herr statsrådet nu nämnde, har fått en förordning, i vilken den har erhållit bemyndigande att expropriera potatisförråd, använt sig av detta bemyndigande. Visserligen har nu staten anslagit 300,000 kronor till hjälp och lindring i potatispriset, men det är klart, att ju högre pris som sålunda betalas, i desto större mån kommer anslaget att tagas i anspråk. Jag känner inte, vilka pris i allmänhet betalas, men jag har mig bekant, att ett hushållningssällskap genom potatisbyrån här i Stockholm köpt efter ett pris överstigande 25 öre per kg., och när hushållningssällskapet sedermera säljer denna potatis till jordbrukarna, erhåller sällskapet åter cirka 10 öre per kg. av statsmedel, vilket för detta lilla parti gör 500 kronor, detta under förutsättning att potatisen säljes till utsäde efter 16 kronor 50 öre per 100 kg. Detta medgivande hava hushållningssällskapen fått mot att de förbinda sig att icke inköpa någon potatis från något annat län. Detta är ju hårdt, när det icke finnes någon potatis inom det egna länet, varför jag har mig bekant, att åtminstone ett hushållningssällskap ej kan ingå på de av potatisbyrån uppställda villkoren, utan kommer att av jordbrukarna taga det pris, som de givit för potatisen för att kunna säkerställa sitt behov från andra län. Dessa bestämmelser synas mig innebära en ganska stor orättvisa särskilt mot de län, som icke hava potatis i tillräcklig mängd, och det är väl egentligen dessa län, som i första hand borde hjälpas. Hade man redan från början gjort ett beslag på all potatis, så hade dessa olägenheter i viss mån kunnat undvikas.

Jag kan till sist icke annat än tillfullo instämma med herr jordbruksministern i hans uttalande angående betänkligheterna mot den tillfälliga potatisodling, som det nu så livligt agiteras för. Det vore i hög grad beklagligt, om därigenom en hel del utsädespotatis skulle ryckas från det verkliga jordbruket. I den mån kontroll

häröver kan verkställas, bör detta ske. I annat fall får staten helt säkert genom prislindring ekonomiskt bidraga till en hel del sådana misslyckade potatisodlingar.

Jag vågar slutligen uttala den förhoppningen, att herr statsrådet allt fortfarande skall ägna denna sak, som från folkhushållningssynpunkt är den näst brödsüden viktigaste, oavlätlig uppmärksamhet.

Jag håller också före, att det är ett statsintresse att se till, att när en gång den nya potatisskörden blir färdig, genom statens organ åtgärder vidtagas för att bereda den mindre bemedlade delen av befolkningen riklig tillgång på potatis till synnerligen billigt pris. Den uppoffring, staten därvidlag skulle påtaga sig, kompenseras helt säkert genom att brödransoneringens knapphet icke blir så kännbar och att på samma gång folkets köpkraft å andra varor stärkes.

Herr Ström: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några korta ord för att uttrycka många arbetares och medborgares stora bekymmer över den utomordentliga knapphet, som råder i landet, och särskilt i vissa delar av vårt land, på potatis och även på andra vegetabiliska födoämnen, i synnerhet under den sista tiden. Det kommer säkerligen till de flesta ledamöter av riksdagen under rättelser från skilda orter, som skildra tillståndet i de allra mörkaste färger, och om inte någon ändring till det bättre blir möjlig, kommer väl detta i högst väsentlig grad att bidraga till att ytterligare stegra den oro, som nu förefinnes inom vida lager av vårt folk.

Det är en omständighet, som säkerligen är bekant för de flesta, nämligen att på grund av de minskade brödransonerna och samtidigt på grund av den minskade tillgången på vegetabiliska födoämnen det är för många familjer, i synnerhet för de barnrika, så ställt, att när man hunnit till torsdagen och fredagen av en vecka, så är det nästan omöjligt för dessa familjer att kunna skaffa sig mat. Det är detta, som har upprört stora lager av folket, och jag skulle vilja på det allra allvarligaste hemställa till vederbörande på olika områden, som ha dessa förråd om händer, att de ville tillse, att de rättelser och lindringar, som äro möjliga att göra, också vidtagas.

Dessutom är det en sak, som är ytterst viktig, och det är, att det jobberi, som för närvarande faktiskt bedrivs med födoämnen, blir stoppat. Denna trafik omöjliggör i stor utsträckning effekten av de åtgärder, som från regeringens och folkhushållningskommisionens och även från andra myndigheters sida äro vidtagna.

Herr statsrådet Dahlberg: Herr talman! Herr Ingeström gjorde gällande, att det skulle ha varit bättre, om vi genast skridit till beslag, och han hyste den uppfattningen, att vi därigenom skulle kunnat på ett säkrare sätt tillgodose de olika behov, som nu göra sig gällande. Jag antydde emellertid i mitt svar på hans interpellation, att ett sådant beslag varit ifrågasatt, men att vederbörande

*Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.  
(Forts.)*

Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.  
(Forts.)

myndigheter icke vågat tillråda det och att Kungl. Maj:t därför icke heller vågat gå den vägen. Jag tror fortfarande, att det skulle hava varit högst betänkligt, om vi gjort detta beslag. Det är en synnerligen farlig sak att lägga beslag på en sådan vara som potatis, en vara, som är av så ömtålig beskaffenhet som denna. Den erfarenhet vi äga från utlandet — jag tänker nu närmast på Tyskland — har visat, att potatisen är en i hög grad svårskött vara och att det för statsmakterna uppstått stora bekymmer varje gång de försökt lägga sin hand på densamma. De experter från Sverige, som varit ute i Tyskland för att diskutera livsmedelsspörsmål med därvarande experter, hava av dem fått mångahanda råd. Bland annat har ett råd varit detta: Reglera gärna brödsäd och mjöl och kaffe och socker och litet av varje — det kommer ni eventuellt att lyckas med — men akta er så vitt möjligt för potatisen. I Tyskland har man nämligen i praktiken fått så sorgliga erfarenheter därav att man är övertygad om, att det helst bör undvikas. Det är så, att om man lägger beslag på denna ömtåliga vara, man därmed riskerar, att den håller sig mindre väl än om den fortfarande befinner sig i lantbrukarnas fria besittning såsom föremål för deras mera personliga intresse. Därtill kommer, att om beslag nu lagts i denna svåra tid, skulle därigenom hava uppstått en oundviklig stockning i potatishandeln, till dess organisationen kommit igång och inventering skett. En sådan stockning måste antagligen ha varat ett par veckor och i varje fall åtskilliga dagar. Vi trodde icke, att marknaden skulle tåla denna stockning, och vi voro icke säkra på, om vi skulle hava kunnat få liv i potatishandeln på nytt. Dessutom, det kanske mest bärande skälet till att åtgärden icke vidtogs, var det, att för att taga hand om dessa många tusentals små potatisförråd, som skulle kommit under beslag, skulle en organisation av högst vidlyftig beskaffenhet hava erfordrats, och med hänsyn till att den nuvarande brödorganisationen och överhuvud taget livsmedelsorganisationen redan är överansträngd och denna organisation förklarade, att den icke kunde taga på sig jämväl denna sak och helt plötsligt kasta sig på potatisen, vågade vi icke göra det.

Jag upprepar vad jag nyss sade, att om det blir nödvändigt, måste vi trots de stora riskerna likväl ge oss in på beslag, ehuru jag hoppas, att ett dylikt beslag skulle kunna bli mera partiellt.

Vad nu angår potatisproduktionen för nästa år, tror jag fortfarande, att det är riktigt, då jag säger, att det icke kan föreligga någon fara för densamma, även om icke alla dessa rekvisitioner på sättpotatis, som nu strömma in, skulle kunna tillgodoses. Vi skola betänka, att den årliga normalskörden på potatis uppgår till omkring 1,500,000 ton. Några säkra siffror, som visa huru mycket av detta som åtgår direkt till människoföda, finnas givetvis icke. Dock har man för mig uppgivit, att man beräknar, att årligen, efter avdrag för utsädet, ungefär hälften av skörden användes till människoföda, medan återstoden går till kreatursfoder och till industriellt bruk. Om dessa uppgifter i detalj äro de av statistiken antagna, därpå är jag icke säker, då jag icke haft tillfälle att kontrollera dem. Ehuru det icke med säkerhet kan sägas om de äro fullt riktiga, visa de dock, att en



jämförelsevis obetydlig del av skörden antages gå direkt till människoföda.

Om vi nu nästa år inskränka den kvantitet, som åtgår till industriella ändamål — och jag tänker därvid särskilt på brännvinsbränningen — och om vi vidare i den mån det behöves redan från början begränsa utfodringen och tillåtelsen att använda denna vara till kreatursfoder, synes det mig, att vi under alla förhållanden, såvitt icke fullständiga kalamiteter inträffa, skulle hava att räkna med en fullt tillräcklig tillgång på potatis för människoföda under nästa år.

*Om vidtågande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.  
(Forts.)*

Herr Ingeström klagade över de olägenheter för potatishandeln, som de olika pris, vilka för närvarande gälla, skulle medföra. Denna olikhet i pris möjliggöres genom de bestämmelser i maximiprisförordningen, som stipulera, att såväl folkhushållningskommissionen som hushållningssällskapen äga rätt att köpa och sälja sättpotatis till fritt pris, och att till och med folkhushållningskommissionen i särskilda fall kan köpa matpotatis över det normala priset. Kommissionen har emellertid gjort sitt bästa för att reglera detta och bestämt, att den under inga förhållanden betalar mera än 1 krona 50 öre per 100 kilogram över maximipriset för sättpotatis. Kommissionen har därjämte meddelat hushållningssällskapen, att de icke få betala mera än 16 kronor 50 öre för samma kvantitet. Nu är det tråkigt, att åtskilliga av hushållningssällskapen satt sig på tvären mot denna bestämmelse och bjuda över varandra. Kommissionen har vidare föreskrivit — vilket jag tror är klokt — att intet hushållningssällskap får lov att köpa potatis utom eget område. I den mån hushållningssällskapen icke kunna inom eget område fylla behovet, ha de att vända sig till den centrala potatisbyrån, som i så fall försöker anskaffa potatis. Men icke heller anvisning hava hushållningssällskapen följt, utan de ligga och konkurrera med varandra dels på sina egna, dels på varandras områden. Detta tror jag är en av de främsta anledningarna kanske — åtminstone är det uppfattningen hos herrarna på potatisavdelningen, av vilka en är sekreterare hos hushållningssällskapet i ett län, som producerar mycket potatis — till de rådande mindre goda förhållandena på området.

Herr Ingeström förmenade, att genom den omständigheten att sättpotatis betalas till högre pris än maximipriset blir följden, att allmogen i större utsträckning än eljest skulle vara fallet vägrar att släppa ut sin potatis i marknaden. Man håller i stället på den. Det är ju möjligt, att nämnda förhållande något bidrager härtill, men jag tror, att en av anledningarna till att man har så svårt att komma fram med sin potatis även är den, att man på sina håll fått för sig, att maximipriset utgår den 30 april. Det är dock så långt ifrån, att maximipriset då utgår, att det fastmera antagligen blir nödvändigt att snart nog tillkännagiva, att maximipriset från en viss dag i maj sänkes under nuvarande maximipris, nämligen om man köper hos odlarna, detta för att därmed få odlarna att släppa fram sin potatis så fort som möjligt.

Om vidtagande  
av åtgärder  
för ökad  
potatisodling  
m. m.  
(Forts.)

I mån det är nödvändigt, är det också kommissionens mening att expropriera förråd, och enligt vad som blivit mig meddelat, har sådan expropriation redan ägt rum.

Herr Ström uttalade ett beklagande över knappheten på denna vara, och det är ju givet — däri instämmer jag livligt och tänker då särskilt på matpotatis — att det säkerligen kommer att bli rätt knappt på den. Men jag ber att ännu en gång få betona, att såväl från kommissionens som från regeringens sida göres allt vad som göras kan för att tillhandahålla de mindre bemedlade de förråd, vi komma att få i vår hand.

Herr Ström erinrade vidare om det ganska oanständiga jobberi med potatis som under den senaste tiden ägt rum, såsom för övrigt skett med en del andra livsmedel. Jag vill därför hava omtalat, att för närvarande äro sakkunniga inom justitiedepartementet sysselsatta med att utarbета en lag mot livsmedelsocker. I vad mån den lagen kan bli effektiv, därom vågar jag icke yttra mig. Jag tror näppeligen, att den kommer att få något avsevärt inflytande på prisbildningen, men en verkan är given, nämligen den rent psykologiska verkan därav att den placerar herrar livsmedelsjobbare på deras rätta plats i samhället. Jag skulle vara glad, om det bleve möjligt att framlägga denna lag för innevarande riksdag, och jag hoppas, att så skall kunna ske.

---

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner.

---

Föredrogs den av herr *Ljunggren, August*, m. fl. avgivna motionen nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen angående försäljning av brännvin.

Herr *Ljunggren, August*: Då jag erfarit, att talmannen av formella skäl hyser vissa betänkligheter emot en remiss av denna motion, anhåller jag för min del att få återtaga densamma.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att enär ifrågavarande motion vore undertecknad av, jämte herr *Ljunggren, August*, flera andra ledamöter av kammaren, herr talmannen finge hemställa, huruvida från någon av de övriga undertecknarnas sida invändning gjordes mot att motionen bleve i anledning av herr *Ljunggrens* förevarande anhållan återtagen. Ingen erinran häremot avhördes.

På sedermera gjord proposition medgav kammaren, att motionen finge återtagas, varefter densamma återtog.

---

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Ljunggren, August*, m. fl. väckta motionen nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om fortsatt tillämpning under år 1918 av förordningen om spirituosaaccis.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Fahléns* m. fl. motion nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbanebyggnader i Norrland.

---

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 6 samt nr 70—82.

---

Föredrogs första sammansatta stats- och lagutskottets memorial:

nr 3, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 1 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fastighetsbildning i stad m. m., dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 4, angående ersättning åt av utskottet anlita sakkunnig ävensom åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

---

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets utlåtanden nr 30—45, jordbruksutskottets utlåtande nr 45 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13.

---

Herr *von Koch* avlämnade en av honom och herr *Alexanderson* m. fl. undertecknad motion, nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken.

Motionen blev på begäran bordlagd.

---

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 106, i anledning av väckt motion om ändring av § 24 i kungl. förordningen om landsting den 21 mars 1862; och

nr 107, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag angående det kommunala utskyldsstreckets begränsning.

---

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 108, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av de till Flyinge kungsgård hörande områdena Räfthagen och Kungsmarkerna i Malmöhus län m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

---

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner:

nr 240, angående anslag till ökat arbetsbiträde hos lantmäteristyrelsen;

nr 247, angående anslag till lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt;

nr 272, angående anslag för tillsyn å vissa enskilda skogar;

nr 273, angående anslag till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet m. m.;

nr 274, angående driftkostnader under år 1918 för statens skogsdomäner m. m.; samt

nr 275, angående tillfällig avlöningsförbättring för vissa lantmätare.

---

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 268, angående förändrade grunder för pensionering av marinenes stammanskap m. m.; och

nr 281, angående pensionsrätt åt förre kronojägaren A. J. Johansson.

---

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga propositioner

nr 258, angående omorganisation av och löneroglering för överintendentsämbetet samt angående länsarkitekter m. m., ävensom

nr 276, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt lärlingen vid Alnarps lantbruksskola F. W. Hult,

blevo dessa propositioner på begäran bordlagda.

---

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande kungl. propositioner:

nr 259, angående ytterligare anslag till anordnande av förvaringssskjul för flygbåtar m. m.;

nr 277, angående användande av överskott i Djurgårdskassan till vissa byggnads- med flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.; samt

nr 278, angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott.

---

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att första kammaren för sin del måtte besluta, att första särskilda utskottet jämväl skall behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 258 angående omorganisation av och löneroglering för överintendentsämbetet samt angående länsarkitekter m. m. ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller enskilda motionärer göras i detta ämne och andra i samband därmed stående frågor.

Denna hemställan bifölls.

Andra kammaren skulle inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

---

Ordet gavs åter till herr vice talmannen, som anförde:

Herr talman! Jag ber få föreslå, att på föredragningslistan för morgondagens plenum främst bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras jordbruksutskottets utlåtande nr 45 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för befordrande av potatisodlingen m. m. och sist statsutskottets utlåtande nr 6 angående reglering av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

---

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Akesson, Nils*, under tio dagar från och med den 28 innevarande april.

---

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,23 e. m.

In fidem  
*A. v. Krusenstjerna.*

---